

Fellesmøte mellom
**Nasjonalt publiseringsutvalg for humaniora og Nasjonalt
publiseringsutvalg for samfunnsfag**

Referat

Møtedato 24.08.2022

Møtested Zoom

Møtetid Kl. 14.30 – 16.00

Medlemmer:

NPU-Humaniora

Mathilde Skoie, prodekan for forskning, UIO (leder)
Ole Thomassen Hjortland, prodekan for forskning og formidling, UIB
Terje Lohndal, prodekan for forskning, NTNU
Trine Kvidal-Røvik, prodekan for forskning, UIT
Gunhild Kvåle, prodekan for forskning, UIA

NPU-Samfunnsfag

Leif Kristoffer Sandal, økonomisk administrative fag, NHH
Tore Nilssen, prodekan for forskning, UiO
Trine Kvidal-Røvik, prodekan for forskning, UiT (sitter i begge utval)
Henrik Urdal, direktør PRIO
Jesper Aagaard Petersen, prodekan for forskning, NTNU
Agnete Vabø, prodekan FOU, OsloMet

Meldt forfall

Siri Gloppen, prodekan for forskning, UiB (leder)

Det nasjonale publiseringsutvalget (AU)

Gunnar Sivertsen, NIFU
Vidar Røeggen, UHR

Gjester

Johannes Waage Løvhaug, Norges forskningsråd
Marte Qvenild, Norges forskningsråd

Saksliste

Saksnr	Tittel
22/01	Godkjenning av innkalling og dagsorden

Universitets- og høyskolerådet

22/02	Norges forskningsråd - forslag til retningslinjer for åpen tilgang til vitenskapelige bøker
22/03	Eventuelt

Innkalling og sakspapirer sendes kun elektronisk.

Mathilde Skoie
Leder NPU-Hum

Vidar Røeggen
Sekretær

Siri Gloppen
Leder NPU-Sam

Sak 22/01 Godkjenning av innkalling og dagsorden

Forslag vedtak

Innkalling og dagsorden godkjennes

Sak 22/02 Norges forskningsråd - forslag til retningslinjer for åpen tilgang til vitenskapelige bøker

Vi fikk besøk av Marte Qvenild og Johannes Waage Løvhaug fra Norges forskningsråd, som presenterte Forskningsrådets forslag til retningslinjer for åpen tilgang til vitenskapelige bøker. cOAlition S har kommet med disse retningslinjene: <https://www.coalition-s.org/coalition-s-statement-on-open-access-for-academic-books/> og Forskningsrådet har laget utkast til retningslinjer for utlysninger fra dem (fra 2023), som bygger på disse:

Åpen tilgang til vitenskapelige bøker

Retningslinjene for åpen tilgang til bøker gjelder fra og med utlysninger i 2023 og omfatter *vitenskapelige bøker*. *Vitenskapelige bøker* defineres her som publikasjoner av langt format som inkluderer monografier, bokkapitler og redigerte samlinger, som har en tittel med ISBN og som er resultat av forskning finansiert gjennom midler fra Forskningsrådet.

Retningslinjene omfatter vitenskapelige monografier og kapitler i antologier som beskrevet i NVIs rapporteringsinstruks ([Rapporteringsinstruksen - Cristin](#)), og i tråd med Plan S implementeringsguide ([Implementation Guidance](#)).

cOAlition S prinsipper for åpen tilgang til vitenskapelige bøker

I Plan S¹ påpekes det at publisering av vitenskapelige bøker er ulik publiseringen av akademiske tidsskriftsartikler ved at standarder og finansieringsmodeller for vitenskapelige bøker trenger mer tid på å utvikle seg. Dermed har cOAlition S utviklet egne prinsipper for åpen tilgang til vitenskapelige bøker (2021)². Framfor å vedta en enhetlig politikk for vitenskapelige bøker, har cOAlition S besluttet å formulere et sett med overordnede anbefalinger som er i tråd med de øvrige Plan S-prinsippene, og som alle organisasjoner i COAlition S vedtar innenfor sine egne ansvarsområder og jurisdiksjoner.

cOAlition S vil samarbeide med bokutgivere for å utvikle et sett med tekniske standarder for åpen tilgang til bøker som ta høyde for mangfoldet av ulike bokutgivelsespraksiser knyttet til for eksempel bokformater, tekniske plattformer, språk, spesifikke nasjonalretningslinjer, utgivere og økonomiske modeller. Disse tekniske standardene vil gjenspeile de tekniske kravene cOAlition S har satt for åpen tilgang til tidsskrifter og vitenarkiver ([Part III of the implementation guidance](#)).

Forskningsrådets retningslinjer for åpen tilgang til vitenskapelige bøker

Forskningsrådets retningslinjer for åpen tilgang til vitenskapelige bøker følger cOAlition S prinsipper, og er tilpasset nasjonale forhold i dialog med de akademiske miljøene.

1. Retningslinjene omfatter vitenskapelige bøker som er resultat av forskning finansiert gjennom midler fra Forskningsrådet.
2. Alle vitenskapelige bøker basert på forskning som er direkte støttet med midler fra Forskningsrådet bør gjøres åpent tilgjengelig ved publisering.
3. Forfattere eller deres institusjoner skal beholde tilstrekkelige immaterielle rettigheter til å gjøre sine vitenskapelige bøker åpent tilgjengelige og tillate gjenbruk.
4. Vitenskapelige bøker bør publiseres med åpen tilgang under en Creative Commons-lisens. Lisenser som Forskningsrådet godkjenner er følgende: CC-BY, CC-BY-ND and CC-BY-NC (eller andre lisenser med tilsvarende rettigheter).
5. Eventuelle embargoperioder for vitenskapelige bøker bør være så korte som mulig og aldri overstige 6 måneder.
6. Utgifter til vitenskapelige bøker som publiseres åpent **uten embargo** med en åpen lisens, kan dekkes gjennom direkte prosjektkostnader. Bøker med embargo kan ikke finansieres direkte med prosjektkostnadene.

¹ I Plan S prinsipp 7 står det at prinsippene om åpen tilgang "shall apply to all types of scholarly publications, but it is understood that the timeline to achieve Open Access for monographs and book chapters will be longer and requires a separate and due process". Prinsippene om åpen tilgang i Plan S finnes her: [Principles and Implementation | Plan S \(coalition-s.org\)](#)

² [cOAlition S statement on Open Access for academic books | Plan S \(coalition-s.org\)](#)

Universitets- og høyskolerådet

Fra diskusjonen i møtet

Mart Qvenild og Johannes Waage Løvhaug presenterte retningslinjene i møtet. Etter at de har mottatt innspill fra våre utvalg skal utkastet diskuteres med porteføljestyret for humaniora og samfunnsfag 25. august. Endelige retningslinjer skal deretter legges frem for vedtak for administrerende direktør og gjøres gjeldende for nye prosjekter fra og med 2023.

Generelt var de fleste medlemmene godt fornøyd med prinsippene som legges til grunn og ser at de er langt mer romslige enn hva som først ble presentert for tidsskriftsartikler. Flere av medlemmene pekte på bruken av ordet «bør» og «skal» i forslaget. Det står for eksempel at vitenskapelige bøker «bør» gjøres åpent tilgjengelig ved publisering, at vitenskapelige bøker «bør» publiseres med en CC-lisens og at embargoperioder for vitenskapelige bøker «bør» være så korte som mulig. I punkt tre heter det at forfattere eller deres institusjoner «skal» beholde tilstrekkelige immaterielle rettigheter. Vi er tjent med retningslinjer som er helt presise og ikke må tolkes.

Forskningsrådet forklarte bruken av «bør», som i «bør» gjøres OA ved publisering, ved at det henspiller på tillatt embargo. At embargo på 6 måneder er tillatt, men at det primært er ønskelig at publikasjoner gjøres åpent tilgjengelig umiddelbart ved publisering. Når de bruker «skal» ved prinsippet om at institusjoner «skal» beholde immaterielle rettigheter, så er det fordi dette er et grunnleggende prinsipp i Plan S som ikke kan avvikes.

UiT og NTNU har vedtatt såkalt right retention strategy (RRS) for alle publikasjoner ved institusjonen, og vi fikk høre at ved NTNU så innbefattet ikke dette prinsippet vitenskapelige bøker. cOAlition S har ikke innført RRS for bøker.

Flere reiste også spørsmålet om pris. Det er stor variasjon mellom utgivere hvor mye de tar betalt for sine tjenester i forbindelse med publisering av en bok. Representanter fra Forskningsrådet understreket at man i prosjektbudsjettene må ta stilling til hvor mye en vil bruke på publisering. Forskningsrådet legger seg ikke bort i dette og vil ikke sett et tak. cOAlition S jobber imidlertid med et prosjekt for å synliggjøre priser hos utgivere, for å skape større transparens i disse spørsmålene.

Flere understreket også forholdet mellom pris og kvalitet og lurte på om Forskningsrådet hadde vurdert hvordan tiltaket og retningslinjene eventuelt ville kunne berøre spørsmålet om forskningskvalitet. Noen av de beste utgiverne bruker mye ressurser på å drive boken frem og har omfattende kvalitetsprosedyrer for sine utgivelser. Det andre ytterpunktet er rene publiseringsplattformer som mer eller mindre publiserer direkte med minimale kvalitetsrutiner. Avhengig av modell koster dette ulikt. Det er med andre ord et nært forhold mellom kvalitet og kostnader. Tiltaket fra Forskningsrådet er forskningspolitisk, det berører kvalitetsdiskusjonen og det er viktig at tiltak fra Forskningsrådet fremmer publisering av forskning med høy kvalitet. Men, i siste instans er det et institusjonelt ansvar å fremme en god forskningskultur og vanskelig å ta kvalitetsdimensjonen inn i retningslinjene.

Forskningsrådet legger til grunn at forlag som godkjennes av Det nasjonale publiseringsutvalget og som inngår i Kanalregisteret, representerer kanaler av god kvalitet. Forskningsrådet har tillit til at kvalitetsarbeidet forvaltes av fagmiljøene. Samtidig er det viktig for Forskningsrådet å følge eventuelle negative effekter, og slike diskusjoner pågår allerede i regi av cOAlition S.

Universitets- og høyskolerådet

Forskningsrådet forstår også på medlemmene i utvalgene at løsningen med at utgifter dekkes gjennom direkte prosjektkostnader for publikasjoner uten embargo er en god løsning.

Forskningsrådet satt pris på denne arenaen for diskusjon. Det var nyttig å møte utvalgene for humaniora og samfunnsvitenskap. De ser også for seg at det kan være aktuelt med et nytt møte med samme gruppering når de senere skal diskutere spørsmålet om diamant.

Presentasjonen fra Norges forskningsråd følger referatet.

22/14 Eventuelt

Forslag til vedtak

Det var ingen saker til eventuelt

FR retningslinjer for åpen tilgang til vitenskapelige bøker (fra 2023)

Johannes W. Løvhaug og Marte Qvenild,
Forskningssrådet

Struktur

- Status for arbeidet med cOAlition S retningslinjer for «beste praksis»
- Utkast til Forskningsrådets retningslinjer for åpen tilgang til vitenskapelige bøker
- Innspill

Status for arbeidet med cOAlition S policy for OA bøker

COAlition S har utviklet retningslinjer for «beste praksis» for monografier og bokkapitler, med følgende 5 anbefalinger:

1. Alle bøker direkte finansiert av cOAlition S finansiører skal gjøre åpent tilgjengelig
2. Forfattere eller deres institusjoner beholder tilstrekkelig immaterielle rettigheter til å overholde kravene om åpen tilgang
3. Akademiske bøker skal publiseres med en åpen Creative Commons lisens
4. Embargoperiode for akademiske bøker skal være så kort som mulig og aldri overstige 12 mnd
5. cOAlition S finansiører skal støtte åpen tilgang til akademiske bøker gjennom sine finansieringsmekanismer

Annex A: Overview of existing OA book policies of a subset of cOAlition S organisations

Organisation (& link to OA policy)	Scope	Embargo (months)	Licences
Slovenian Research Agency (ARRS)	OA encouraged for monographs	6; 12 in HSS	CC licences recommended
Foundation for Science and Technology of Portugal (FCT)	books and books chapters resulting from FCT-funded research (in whole or in part)	12	CC BY recommended
European Commission (Horizon Europe)	All books, monographs and other long-text publications provided they are peer-reviewed.	0	CC-BY, CC-BY-ND and CC-BY-NC (or other licences with equivalent rights)
Austrian Science Fund (FWF)	All peer-reviewed research results of FWF funded research	12. Applies only if FWF does not financially support the book publication.	CC BY and CC BY-NC for book publications required
Netherlands Organisation for Scientific Research (NWO)	All peer-reviewed academic books, book chapters and collected volumes resulting from research funded partly or in whole by NWO and are primarily aimed at an academic reading audience	12 max	any CC licence allowed
Science Foundation Ireland (SFI)	Academic books (monographs and book chapters) arising in whole or in part from the SFI's funding	12	
United Kingdom Research & Innovation (UKRI)	Starting 1/1/24: monographs, book chapters and edited collections	12 max	any CC licence allowed
Wellcome	All original scholarly monographs and book chapters authored or co-authored by Wellcome grant holders	6	CC BY preferred, other CC licences permitted
World Health Organization (WHO)	Book chapters	12 max	CC BY 3.0 IGO for WHO-authored articles, CC BY 4.0 for WHO-funded chapters

Utkast til Forskningsrådets retningslinjer for vitenskapelige bøker

- *Vitenskapelige bøker* defineres som publikasjoner av langt format som inkluderer monografier, bokkapitler og redigerte samlinger, som har en tittel med ISBN
- I tråd med cOAlition S anbefalinger og NVIs rapporteringsinstruks
- Retningslinjene skal omfatte bøker som er resultat av forskning finansiert av Forskningsrådet

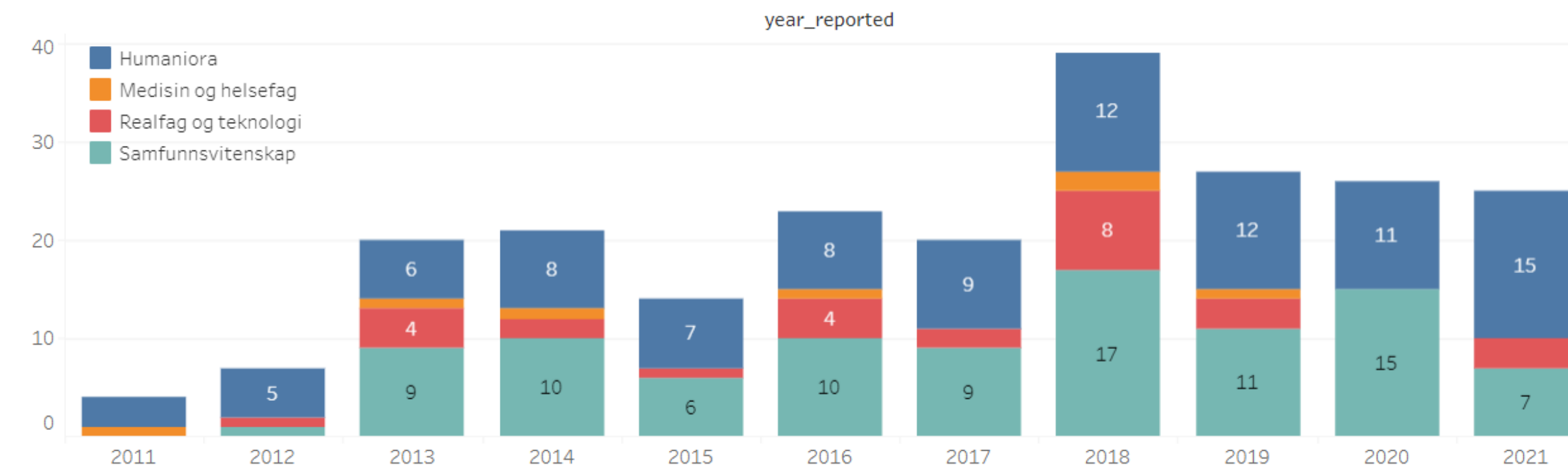
Utkast til Forskningsrådets retningslinjer for vitenskapelige bøker (forts)

1. Retningslinjene omfatter vitenskapelige bøker som er resultat av forskning finansiert gjennom midler fra Forskningsrådet.
2. Alle vitenskapelige bøker basert på forskning som er direkte støttet med midler fra Forskningsrådet bør gjøres åpent tilgjengelig ved publisering.
3. Forfattere eller deres institusjoner skal beholde tilstrekkelige immaterielle rettigheter til å gjøre sine vitenskapelige bøker åpent tilgjengelige og tillate gjenbruk.
4. Vitenskapelige bøker bør publiseres med åpen tilgang under en Creative Commons-lisens. Lisenser som Forskningsrådet godkjenner er følgende: CC-BY, CC-BY-ND and CC-BY-NC (eller andre lisenser med tilsvarende rettigheter).
5. Eventuelle embargoperioder for vitenskapelige bøker bør være så korte som mulig og aldri overstige 6 måneder.
6. Utgifter til vitenskapelige bøker som publiseres åpent **uten embargo** med en åpen lisens, kan dekkes gjennom direkte prosjektkostnader. Bøker med embargo kan ikke finansieres direkte med prosjektkostnadene.

year_reported (Multiple values) nvi_level_historical (All) språk_gruppert (All) funding_source Norges forskningsråd andel finansiert av NFR **7,4%**

Antall monografier pr fagområde

year_reported

(Multiple values)

nvi_level_historical

(All)

språk_gruppert

(All)

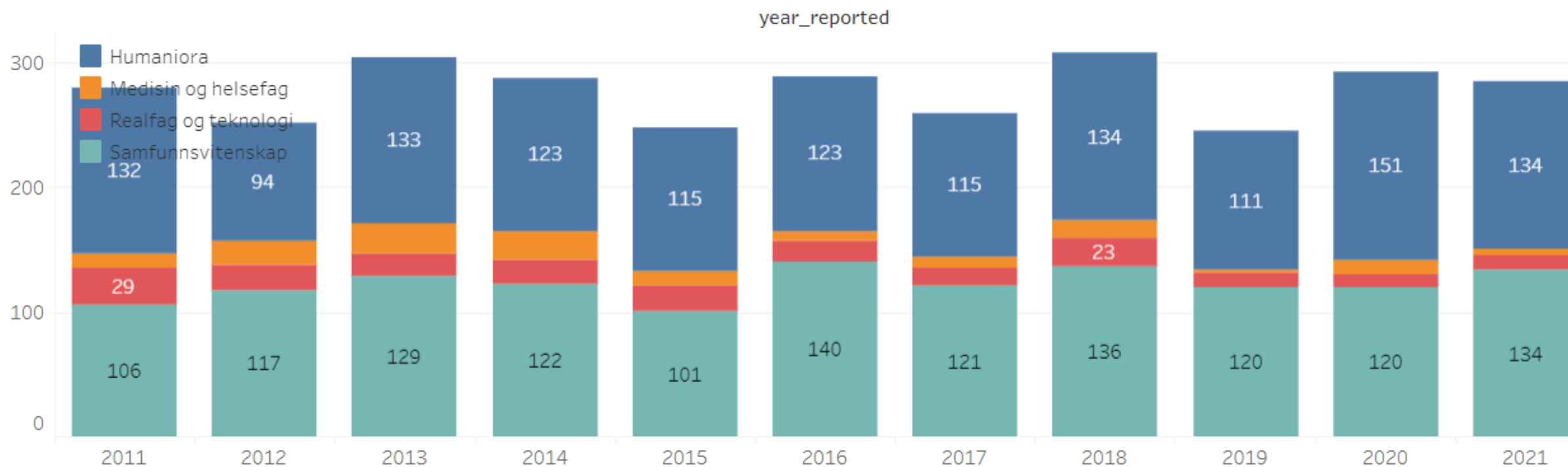
funding_source

(All)

andel finansiert av NFR

7,4%

Antall monografier pr fagområde

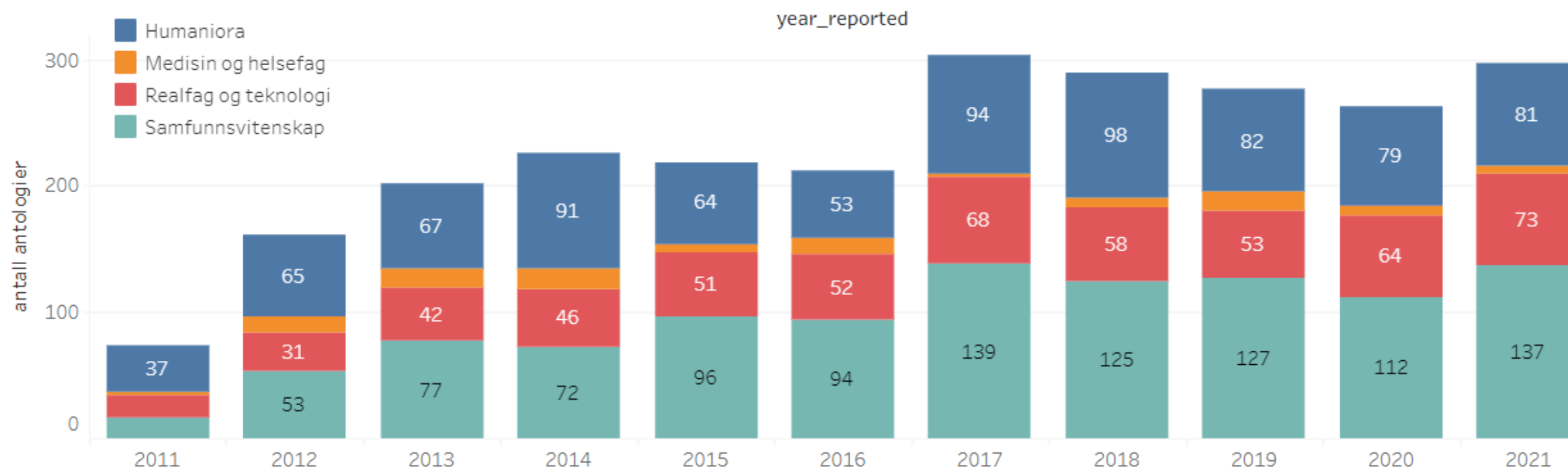

year_reported (Multiple valu...
 språk_gruppert (All)
 nvi_level_historical (All)
 funding_source Norges forsk...
 scientific_area_npi (Multiple values)
 scientific_field_npi (All)

andel finansiert av nfr

14,4%

Antall antologier pr fagområde

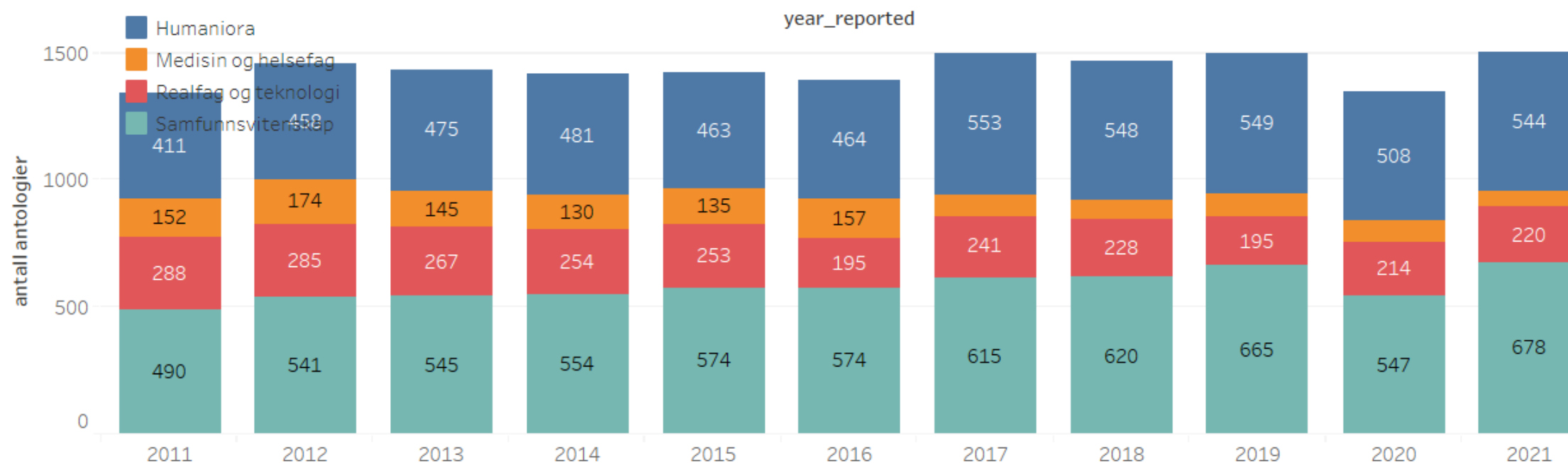

year_reported (Multiple valu...
 språk_gruppert (All)
 nvi_level_historical (All)
 funding_source (All)
 scientific_area_npi (Multiple values)
 scientific_field_npi (All)

andel finansiert av nfr

14,4%

Antall antologier pr fagområde

Videre saksgang

- Diskuteres i porteføljestyret for humaniora og samfunnsvitenskap den 25.8.
- Vedtak av administrerende direktør
- Gjelder for nye prosjekter med utlysning fra 2023 og framover

Innspill

Sett inn navnet på presentasjonen ved å klikke på Header & Footer i Insert fanen

FORSKNING OG INNOVASJON FOR BÆREKRAFT

Følg oss på:

@forskningsradet

@norgesforskningsrad

norges-forskningsrad

@forskningsradet